

התחלת החיים

במסורת היהודית

ובדתות המונותיאיסטיות השונות

עזריה ריין

משמעות הגדרת החיים

- ערכית
- מוסרית
- אתית
- דתית (הלכתית)
- חברתית
- משפטית

מעמדו המוסרי והמשפטי של העובר ממתי?

- מזמן ההפריה?
- מזמן השרשת הביצית לרחם?
- מרגע שיש לעובר צורה?
- מהתחלת התפתחות המוח?
- מהופעת תנועות העובר?
- ללא מעמד לפני הלידה?

האם העובר נקרא אדם?

הפלה = רצח

עובר בעל נשמה ~ אדם

הפלה = אסור

עובר ללא נשמה ~ אדם בכוח

באיזה שלב נכנסת הנשמה לגוף
העובר ?

כניסת הנשמה לגוף

De animatione foetus

- הפיתאגוריאנים (מאה ה-6 לפנה"ס) הנשמה מופחת בגוף מרגע ההזרעה
- אריסטו 382-384 לפנה"ס:
 1. חיים "צמחיים" לעובר ברגע ההזרעה
 2. נפש בעל חיים לאחר כמה ימים
 3. נפש שיכלית לאחר 40 (♂) או 80 (♀) יום
- הסטואים (301 לפנה"ס) אין נשמה לפני הלידה
- הרומאים ביום ה 40 אך העובר הוגדר כ *spes animatis*

הגישא היהודית

תלמוד בבלי

מסכת סנהדרין פרק יא דף צא, ב

וא"ל אנטונינוס לרבי: נשמה מאימתי ניתנה באדם
משעת פקידה או משעת יצירה? א"ל משעת
יצירה. א"ל אפשר חתיכה של בשר עומדת שלשה
ימים בלא מלח ואינה מסרחת? אלא משעת
פקידה.

אמר רבי דבר זה למדני אנטונינוס ומקרא מסייעו
שנאמר (איוב י) ופקודתך שמרה רוחי

כניסת הנשמה לגוף העובר הגישה היהודית

-רבי יהודה הנשיא - משעת הזריעה (סנהדרין צא:)

-רוב החכמים שוללים את רעיון כניסת הנשמה בגוף העובר

-מושג של ספק נפש (רא"ש, בש"מ על ערכין ז.).

התפתחות העובר וההלכה

-הזרע

-הביצית לפני ההפריה

-העובר עד 40 יום

-העובר מ 41 יום

-הילוד

הזרע

מסכת נידה פרק ב דף יג.

דא"ר יוחנן כל המוציא שכבת זרע לבטלה **חייב מיתה שנאמר** (בראשית לח)
וירע בעיני ה' אשר עשה וימת גם אותו

רבי יצחק ורבי אמי אמרי כאילו שופך דמים

הרמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק כא

כאילו הרגו נפש

זרע = חיים פוטנציאליים ← אסור להוצאת שכבת זרע לבטלה

הביצית לפני ההפריה

□ ביצית לא מופרת ~ חיים בכוח

□ ללא מעמד של אדם

□ אך זכות להגנה מלאה

הביצית לאחר ההפריה

□ ללא מעמד "משפטי" של בן אדם אך חל אסור ל"בטל" את הביצית המופרת

□ במידה וקיים ניגוד אינטרסים או קונפליקט בין זכות אדם לזכותה של ביצית, מעמדה של הביצית הינו "נחות".

← אבחון קדם השרשה או שמוש רפואי בביציות מופרות "יתרות" מותרים

העובר עד 40 יום

~ סוף שבוע 6 להריון

מסכת יבמות פרק ז

דף סט, ב והתניא, בת כהן שנישאת לישראל ומת, טובלת ואוכלת בתרומה לערב. אמר רב חסדא טובלת ואוכלת עד ארבעים, דאי לא מיעברא הא לא מיעברא ואי מיעברא עד ארבעים מיא בעלמא היא

הפסקת הריון עד 40 יום מותרת יותר מאשר אחרי תקופה זו

אחיעזר חלק ג סוף סה'

רבי ש. ז. אוארבך בנשמת אברהם חלק ה', חושן משפט 425:2

העובר אחרי 41 יום

- פוטנציאל העובר להפוך לבן אדם גבוה יותר לכן קיימת בהלכה גישה שלילית (מוסרית או תאולוגית) להפסקת הריון
- לא נחשב לרצח (תוספות נידה מג:)
- האם קודמת לעובר (מעין דין רודף)

הפלה בהלכה

הגדרת רצח תלויה בהגדרת הנרצח כאדם

שמות פרק כא יב

מִכָּה אִישׁ וְיָמָת, מוֹת יוֹמָת

מכילתא

מכה איש ומת. אפי' נפלים במשמע? ת"ל "מכה איש"
שאינו חייב עד שיכה בן קיימא הראוי להיות איש

הפלה בהלכה

בראשית פרק ט

א וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים, אֶת-נֹחַ וְאֶת-בְּנָיו ; וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ, וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ

...

ה וַאֲךָ אֶת-דְּמָמְכֶם לְנַפְשֹׁתֵיכֶם אֲדַרְשׁ, מִיַּד כָּל-חַיָּה אֲדַרְשְׁנֹו ; וּמִיַּד הָאָדָם,
מִיַּד אִישׁ אָחִיו--אֲדַרְשׁ, אֶת-נַפְשׁ הָאָדָם.

ו שִׁפְךָ דַּם הָאָדָם, בָּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָּךְ : כִּי בְצַלֵּם אֱלֹהִים, עָשָׂה אֶת-הָאָדָם.
ז וְאַתֶּם, פְּרוּ וּרְבוּ ; שִׂרְצוּ בָאָרֶץ, וּרְבוּ-בָהּ.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין פרק ז דף נז, ב

משום רבי ישמעאל אמרו אף על העוברין (נהרגים בני נוח). מאי טעמיה דרבי
ישמעאל דכתיב (בראשית ט) שופך דם האדם באדם דמו ישפך. איזהו אדם
שהוא באדם? הוי אומר זה עובר שבמעו אמו

אסור ל"בני נוח" להרוג עוברים וכן אסור ל"בני ישראל"
("דליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור")

הילוד

משנה - מסכת אוהלות פרק ז

משנה ו האישה שהיא מקשה לילד--מחתכין את הוולד במעיה,
ומוציאין אותו אברים אברים: מפני שחייה קודמין לחייו.
יצא רובו--אין נוגעין בו, שאין דוחין נפש מפני נפש .

רמב"ם - הלכות רוצח ושמירת נפש פרק א ה"ט

לפיכך הורו חכמים שהעוברה שהיא מקשה לילד--מותר לחתוך
העובר במעיה, בין בסם בין ביד: מפני שהוא כרודף אחריה
להורגה. ואם משהוציא ראשו, אין נוגעין בו, שאין דוחין נפש מפני
נפש, וזה הוא טבעו של עולם.

רע"א

והוא תמוה לכאורה, דהא הכא לאו משום רודף אתינן עליה, דהרי
ב"יצא רובו אין נוגעים בו", אלא על כורחך הטעם משום דעובר לא
נקרא נפש

המעמד המוסרי של העובר הגישה היהודית

מעמד אדם

1 יום

40 יום

הילוד

הפלה אינה רצח אך אסורה

כניסת הנשמה לגוף (ב) De animatione foetus

- הנוצרים

משגה בתרגום השבעים (282 לפנה"ס) :

22. εἰάν δὲ μάχωνται δύο ἄνδρες καὶ πατάξωσιν γυναῖκα ἐν γαστρὶ ἔχουσαν, καὶ ἐξέλθῃ τὸ παιδίον αὐτῆς μὴ ἐξεικονισμένον, ἐπιζήμιον ζημιωθήσεται· καθότι ἂν ἐπιβάλῃ ὁ ἀνὴρ τῆς γυναικός, δώσει μετὰ ἀξιώματος·

23. εἰάν δὲ ἐξεικονισμένον ᾦν, δώσει ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς,

24. ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος, χεῖρα ἀντὶ χειρός, πόδα

כב וְכִי-יִנָּצוּ אַנְשֵׁים, וְנִגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וַיֵּצְאוּ יְלָדֶיהָ, וְלֹא
יִהְיֶה, אָסוֹן [לְאִשָּׁה] --עֲנוּשׁ יַעֲבֹשׁ, כַּאֲשֶׁר יַשִּׁית עָלָיו
בַּעַל הָאִשָּׁה, וְנָתַן, בְּכָל־לֵים
כג וְאִם-אָסוֹן, יִהְיֶה [לְאִשָּׁה] --וְנִתְּמָה נָפֶשׁ, תַּחַת נָפֶשׁ .

שמות כא, כב-כג

הגישה הנוצרית

כב וכי-ינצו אנשים, ונגפּו אשה הרה ויצאו ילדיה, ולא
יהיה [לעובר] צורה-ענוש יענש, כּאשר ינשית עליו
בעל האשה, ונתן, בפללים
כג ואם [לעובר] יהיה [צורה]--ונתתה נפש, תחת נפש.

אסון * = צורה

* אסון בשומרונית = סורה = צורה

21:22 And if two men strive and smite a woman with child, and her child be born imperfectly formed, he shall be forced to pay a penalty: as the woman's husband may lay upon him, he shall pay with a valuation.

21:23 But if it be perfectly formed, he shall give life for life,

Septuagint

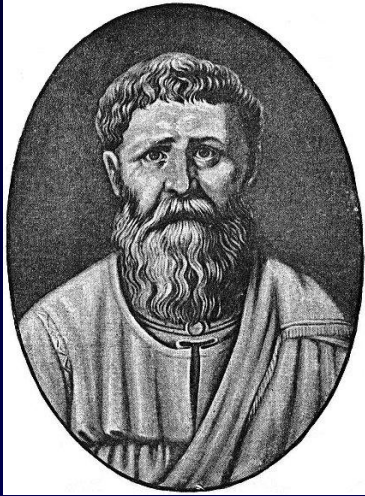
Brenton's edition (Sir Lancelot C.L. Brenton), by Hendrickson Publishers.
Originally published by Samuel Bagster & Sons, Ltd., London, 1851.

הגישה הנוצרית לאורך הדורות

Quintus Septimus Florens Tertullianus,
(155 – 230 Carthago)
Father of the Church

כל שהינו מת היה חי אי פעם
מי שעתיד להיות אדם אף הוא אדם

St Augustin

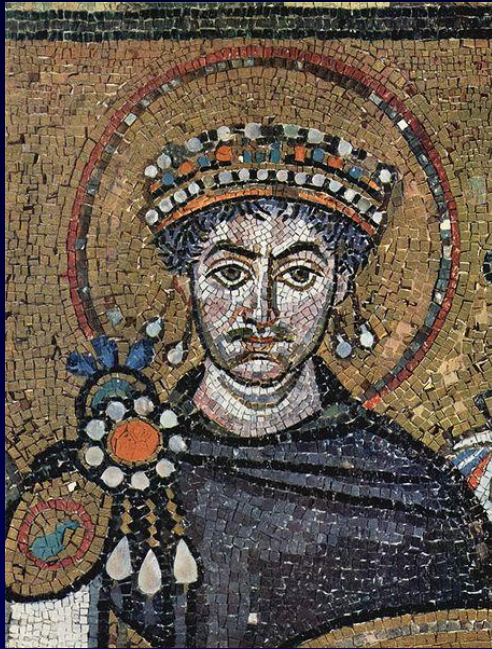
Christian philosophe & theologist (354 – 430)

Father of the Roman church

בהסתמכו על שמות כא'

הפלת אינה רצח כל עוד אין לעובר צורה

העוברים נדונו לכליה גמורה אם מתו בלי טבילה!

Justinian 1st
(483 – 565)

חוק הקאנוני וחוק יוסטיניאנוס:

העובר מושלם מיום ה 40

עד יום ה 40, אין להפלה דין רצח

Innocentus the 3rd
1160–1216

הפלת עובר נקראת רצח רק
לאחר שהתפתחה צורתו

Sixtus V
1520 - 1590

ההפלה הינה רצח מזמן ההפריה

חוק הקנוני - 1914

ההפלה הינה רצח מזמן ההפריה

גישת האיסלם

הקוראן

7... והוא החל לברא את האדם מחמר.

8. הוא יצר אז את הזרע מטיפה סרוחה.

9. לאחר מכן הוא צר לה את צורתה המושלמת
בהפיחו בה את נשמת רוחו...

גישת האיסלם

שלבי התפתחות העובר לפי הקוראן

אדם הראשון, אב האנושות ("אבו אל בשר") נוצר מחמר

מאז, כל בני האדם נוצרים ברחם אמם לאחר שעברו דרך 3 שלבי היצירה ושלב אחרון של כניסת הנשמה

מעובר לאדם

ב 120 יום

אדם בכוח

40 יום	1. ה"נוטפה" - טיפה (זרע) בתבנית של חמר
40 יום	2. ה"עלקה" - יצירת קריש
40 יום	3. ה"מודחה" - בריאת העובר. יצירת עצמות ובשר

אדם

4. "נפח אל רוח" - לאחר 120 יום בא המלאך ומפיח את הרוח

סיכום

יהדות

- לעובר אין נשמה ולכן אינו "איש" אך נחשב לאדם פוטנציאלי עם עליה מתמדת בפוטנציאל זה עד הלידה
- אסור להפילו אך הפלתו אינה רצח
 - מותר לבצע הפלה במידה והעובר מסכן את האם
 - הפלה לאחר 40 יום הינה חמורה יותר

בנצרות

העובר בעל נשמה ונחשב אדם מרגע הזרעה.
פגיעה בביצית מופרת הינה רצח.

באסלם

העובר "מקבל" את נישמתו ביום ה 120 להפריה
מגיל זה, הפלה נחשבת לרצח

סיכום

יהודי, נוצרי ומוסלמי נשאלו מתי מתחילים החיים?

הנוצרי ענה, משעת ההפריה של הביצית

המוסלמי ענה, 120 יום לאחר ההפריה

והיהודי ענה:

החיים מתחילים כשכל הילדים גדלו, עזבו את הבית והתחתנו!

A close-up photograph of an olive branch. The branch is covered in small, dark green, elongated leaves. Two dark, ripe olives are visible, hanging from the branch. The entire scene is covered in a layer of white snow, which is piled up on the right side of the frame. The background is a soft, out-of-focus white, suggesting a snowy landscape.

תודה רבה